

Studieretningsprojekt 2017/18

Frederiksborg
Gymnasium og HF

Elev id: 3a 12
Elev: Ida Forchhammer Thønnings

Fag:	Vejleder:
Fransk fortsættersprog A	Cathrine Kronborg Leth [Redacted]
Dansk A	Jeppe Beier Berndsen [Redacted]
Område:	
Hvordan kommer eksistentialismen til udtryk hos Camus og Kierkegaard?	
Opgaveformulering:	
Med udgangspunkt i en redegørelse for eksistentialismens hovedtanker – herunder begreberne <i>fremmedgørelse</i> og <i>valget</i> – ønskes en sammenlignende analyse og fortolkning af relevante passager fra Søren Kierkegaards <i>Sygdommen til Døden</i> (1849) og to selvvalgte noveller fra Albert Camus' <i>L'Exil et le Royaume</i> (1957). Diskutér og vurdér de eksistentialistiske spørgsmål, der kommer til udtryk i de analyserede tekster.	
Det forventes, at opgaven har et omfang svarende til ____15-20__ normalsider. (Indholdsfortegnelse, noter, litteraturliste, grafer, illustrationer etc. medregnes ikke i sidetallet).	

Frederiksborg Gymnasium og HF

SRP

Eksistentialisme hos Kierkegaard og Camus

Ida Forchhammer Thønnings
3.A
19-12-2017

Abstract

This paper focuses on existentialism. It starts off by expounding the main tendencies and thoughts of existentialism including the concepts of alienation and the choice. Through an analysis of two short stories from the collection of short stories *L'exil et le royaume* by Albert Camus and selected passages from the work *Sygdommen til Døden* by Søren Aabye Kierkegaard, the paper describes the different ideas of existentialism that are expressed and thematized in the texts such as alienation, choice, angst and despair. Furthermore, the paper examines and analyses the characters in the short stories by Albert Camus concluding that some of them are suffering from despair. Throughout the analysis the paper includes the relevant ideas of existentialism. The paper discusses the different ideas and philosophy of existentialism as presented in the short stories and the passages from Kierkegaard's *Sygdommen til Døden* and the idea that Albert Camus might not be an existentialist after all. The discussion includes relevant literature and criticism. This paper concludes that there is a coherence between the description of the characters which the short stories by Albert Camus present and the philosophy of Kierkegaard presented in the selected passages from his work – this tells us that the philosophy of Albert Camus is somewhat build upon the thoughts of Kierkegaard. At last, the paper concludes that even though there are many similarities between Camus and Kierkegaard there are several contradictions between them as well – they both have their own unique, existential philosophy.

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Redegørelse for eksistentialismens hovedtanker	4
Sammenlignende analyse og fortolkning af Kierkegaard og Camus	8
Diskussion.....	18
Konklusion	21
Litteraturliste.....	22
Primær litteratur:	22
Sekundær litteratur:	22

Indledning

I tusindvis af år har mennesket været optaget af spørgsmålet om eksistensen. Lige fra de gamle grækere, Aristoteles og Platon, til de moderne tænkere som Kierkegaard og Nietzsche og helt frem til efterkrigstidens franske eksistentialister Jean-Paul Sartre og Albert Camus – eksistensen har altid ligget mennesket på sinde, uanset hvilket samfund det har befundet sig i. Denne opgave fokuserer på eksistentialismen som filosofisk og kulturel strømning, og undersøger emnet gennem følgende opgaveformulering:

Med udgangspunkt i en redegørelse for eksistentialismens hovedtanker – herunder begreberne fremmedgørelse og valget – ønskes en sammenlignende analyse og fortolkning af relevante passager fra Søren Kierkegaards Sygdommen til Døden (1849) og to selvvalgte noveller fra Albert Camus' L'Exil et le Royaume (1957). Diskutér og vurdér de eksistentialistiske spørgsmål, der kommer til udtryk i de analyserede tekster.

Fra Camus' novellesamling har jeg udvalgt novellerne "La femme adultère" og "L'hôte", og fra Kierkegaards *Sygdommen til Døden* fokuserer jeg overvejende på første del af værket, der karakteriserer fortvivlelsens almindelighed og skikkelser.

Redegørelse for eksistentialismens hovedtanker

Eksistentialismen er en filosofisk retning og en kulturstrømning, der sætter individet og dets eksistens i centrum. Eksistentialisme kan også forstås som en mere snæver filosofisk disciplin, og i så fald er den typisk betegnet eksistensfilosofi. Men fælles for de to begreber er blandt andet et skarpt fokus på, hvad det vil sige "at eksistere" – et af de mest grundlæggende begreber for eksistentialismen. For at forstå dette er det vigtigt først at være opmærksom på, at ordet eksistens hverken er nyt i sproget eller i filosofien, men det har med eksistentialismen fået en ny betydning. I antikken og i middelalderens Europa var det en udbredt filosofisk tanke, at enhver eksisterende ting havde et på forhånd givet formål, der byggede på en evig, uforanderlig essens. En tings essens gik så at sige forud for dens eksistens, og først når man havde begrebet tingens essens, kunne man

begribe tingen selv. Denne tankegang kaldes essentialisme og er i stor overensstemmelse med Platons idélære. Essensen svarer således nærmest til det, som Platon kalder idéen.¹

Essentialismens standpunkt har således været anset for gyldigt helt indtil 1800-tallet, hvor tænkere som Friedrich Nietzsche (1844-1900) og Søren Aabye Kierkegaard (1813-1855) begynder at udfordre essentialismens hovedpointer. Det er især Kierkegaard, der har præget eksistentialismen som strømning, og ifølge Niels Thomassen er "eksistentialismen [...] som alle tankestrømninger blevet til ud af mange inspirationer, men man kan med en vis ret hævde, at inspirationen fra Søren Kierkegaard er den vigtigste."² Eksistentialismens betydning af ordet "eksistens" går imod essentialismens påstand om en evig og perfekt essens, hvortil en eksistens tilføjes. Kierkegaard og de øvrige eksistentialister mener, at intet er skabt ud fra en sådan essens – alt er skabt uden et iboende formål eller mening. Eksistensen kommer således forud for essensen, som det er op til den enkelte at skabe. En af eksistentialismens grundpåstande er dog, at mennesket er det eneste væsen, der er i stand til at eksistere i denne forstand. Mennesket indeholder modsat dyr og døde ting muligheden for at blive sig selv og virkeliggøre sin eksistens. Dyr og døde ting er ganske simpelt bare til – dyr lever efter deres instinkter til at overleve og formere sig. I denne sammenhæng kan eksistensen også ses som en fordring, der siger, at mennesket må "realisere sig selv som eksisterende".³

En anden af eksistentialismens grundlæggende pointer er, at mennesket er frit og gennem livet står overfor uendelige valg. Både Kierkegaard og den berømte, franske eksistentialist Jean-Paul Sartre (1905-1980), som senere vil blive omtalt nærmere, anså friheden som et grundvilkår, der lægger en forpligtelse og et ansvar på individets skuldre – "frihedens paradoks er, at den ikke opleves som fri, men ikke desto mindre er det i absolut form"⁴, skriver forfatteren Peter Thielst med tilknytning til dette. Mennesket har en frihed til at vælge sig selv og dermed opfylde eksistentialismens fordring. Det er naturligvis en mulighed for mennesket ikke at vælge sig selv, fornægte sin frihed og dermed ikke at leve op til fordringen. I dette tilfælde vil mennesket afstå fra at vælge sig selv og leve et liv i adspredelse og selvbedrageri, så man glemmer det egentlige og vigtigste, nemlig eksistensen. Netop derfor er eksistentialismen mistroisk overfor en interessefyldt

¹ Sløk, kap. 2: Eksistens

² Thomassen, s. 238

³ Sløk, s. 12

⁴ Thielst, 1994, s. 187

livsførelse, og den er samtidig pessimistisk nok til at mene, at det i de fleste tilfælde forholder sig sådan, at interessefyldt livsførelse er selvbedragerisk, og at interesserne udelukkende dyrkes for adspredelsens skyld.⁵

Den førømtalte frihed fører os videre til et andet af eksistentialisternes grundbegreber, nemlig valget. Det er gennem valget, at mennesket kan træde i eksistens, og uanset hvilken situation mennesket står i, vil der altid være et valg. Det eneste valg, der ikke er muligt, er at undgå at vælge. Denne frihed og de medfølgende uendelige valg er dog både skræmmende og ubehagelige at stå overfor, og valget kan derfor medføre angst.⁶ Angsten er et andet centralt begreb i eksistentialismen, der blandt andet behandles indgående af Søren Kierkegaard i hans værk *Begrebet Angest* fra 1844. Ifølge Peter Thielst beskriver Kierkegaard i sit værk angsten som et ubehag, der "[...] hænger sammen med, at den er en indre tilstand, som opstår af det intet, der dog er 'noget' ved at manifestere den absolutte frihed [...]"⁷. Kierkegaard skelner i denne forbindelse mellem frygten, der er forårsaget af en ydre genstand, man kan forholde sig til, og angsten, der altså har intetheden og den absolutte frihed som sin genstand.⁸ Men angsten er ikke kun negativ. Den kan også være positiv og gavnende (måske endda nødvendig) på den måde, at når vi føler angst, indikerer det, at vi mærker, hvad det vil sige at være et frit menneske. Angsten kan på denne måde være grundlaget for følelsen af, at man lever, at livet har mening, og at man tager ansvar, eftersom man ikke længere bare flyder med strømmen og lader sig styre af andres meninger og holdninger. Omvendt kan dette let give følelsen af tomhed og fremmedhed – angsten kan selvfølgelig også nå til et ekstrem, hvor den kun er negativ og ødelæggende.⁹

Kierkegaards eksistentialisme var kristent funderet, og kristendommen fylder en stor del af hans forfatterskab. Kierkegaard tog dog afstand fra den danske folkekirke som institution og mente, at denne fungerede som et unødvendigt mellemlid mellem individet og Gud. Den kristne sandhed måtte findes gennem individets personlige forhold til Gud.¹⁰ Dette betyder dog ikke, at Kierkegaard var tilhænger af essentialismen, tværtimod. Selvom Gud for ham bestemt var en

⁵ Sløk, kap. 2: Eksistens

⁶ Stidsen, s. 19-24

⁷ Thielst, 1994, s. 187

⁸ Ibid.

⁹ Stidsen, s. 22-23

¹⁰ Fibiger, s. 155-156

højere og større magt, havde Gud ikke skabt jorden og mennesket med noget bestemt formål. Verden kan altså stadig være meningsløs og tilværelsen absurd selvom, der findes en Gud.

Eksistentialismen tager for alvor form i og efter Anden Verdenskrig i Europas 1940'erne og 1950'erne, og her er det uden tvivl de tre franske eksistentialister Jean-Paul Sartre (1905-1980), Simone de Beauvoir (1908-1986) og Albert Camus (1913-1960), der er de mest fremtrædende. Disse tre franske eksistentialister bygger meget af deres filosofi på Kierkegaards eksistentialisme, men adskiller sig fra Kierkegaard på især det punkt, at deres eksistentialisme er ateistisk. Den ateistiske eksistentialisme vinder frem i en kaotisk verden, der var rystet af rædslerne fra Anden Verdenskrig. Før krigen var det en kristen eksistensfilosofi med blandt andet franskmænden Gabriel Marcel i spidsen, der dominerede, men efter krigen havde mange af de religiøse og ideologiske tanker mistet deres greb og betydning for folk. De tre satte fokus på, hvordan mennesket kan leve et oprigtigt og meningsfuldt liv på trods af den absurde og meningsløse verden, det lever i. Især i Albert Camus' tænkning er begrebet "det absurde" meget centralt. Ifølge Camus ønsker mennesket at finde mening med livet og tilværelsen, men det bliver mødt af virkelighedens brutale svar: Resultatet af dit liv er døden. Der er, som tidligere nævnt, ingen gud, man kan støtte sig til – de tre inspireres her af især Friedrich Nietzsche – det eneste tilbage er en altopfyldende tomhed og meningsløshed. Det er dette, Camus betegner som det absurde liv, og det er absurditeten, der medfører følelsen af fremmedgjorthed overfor vores eget, meningsløse liv. Stidsen hævder dog i sin bog, at Kierkegaards begreb fortvivlelse, der blandt andet behandles indgående i værket *Sygdommen til Døden*, og denne Camus' fremmedgørelse er en og samme ting: "[...] om fortvivlelse (Kierkegaards ord for det, der senere kom til at hedde 'fremmedgørelse')[...]"¹¹. Om dette er korrekt er ej, vil senere blive diskuteret i opgaven. Da mennesket konstant stræber efter at føle sig hjemme og tryk i verden, og da der ifølge Camus ikke eksisterer nogen Gud, der kan give en guddommelig mening med livet, står man direkte overfor sin egen dødelighed.¹²

I sit filosofiske essay *Le mythe de Sisyphe* sætter Camus eksistensspørgsmålet på spidsen og hævder, at det eneste alvorlige filosofiske problem er selvmordet. Når man har indset, at livet er meningsløst og grundlæggende absurd, skal man da tage sit eget liv eller ej? Selvmordet

¹¹ Stidsen, s. 39

¹² Lübcke m.fl., afsnit "Eksistensfilosofi og personalisme" s. 40-52 og afsnit "Eksistentialismen" s. 53-83

"betragtes som et udtryk for menneskets valg af sin egen eksistens"¹³, og ved at slå sig selv ihjel indrømmer man, at livet er meningsløst og derfor ikke værd at leve. Men vælger man ikke selvmordet, kan følelsen af absurditet være begyndelsen til refleksion, ligesom angsten ifølge Kierkegaard kan være begyndelsen til, at man træder i eksistens og vælger sig selv.

Lübcke beskriver i bogen "Fransk filosofi", hvordan Camus blandt andet indfører oprøret mod det absurde som løsningen på det. Vi er alle hele livet igennem konfronteret med døden, og det gælder om at se meningsløsheden i øjnene og acceptere den. Det er dog vigtigt at bemærke, at dette ikke er ensbetydende med, at alt er tilladt, blot fordi der ikke er en højere magt, såsom Gud. Som frie mennesker er vi ifølge Camus ansvarlige for vores handlinger. I tråd med opgøret mod det absurde kan fremhæves en sætning fra Camus' *Le mythe de Sisyphe*: "il faut imaginer Sisyphe heureux"¹⁴, da han kan være stolt, fordi han gør oprør mod det absurde ved at tilføje sit eget liv mening – han accepterer det absurde, sin skæbne og sin tilværelse.¹⁵ Løsningen ligger altså for Camus både i et opgør og en accept og derefter et engagement i livet.

Sammenlignende analyse og fortolkning af Kierkegaard og Camus

Novellen "La femme adultère" er den første novelle i samlingen *L'exil et le royaume* fra 1957 af Albert Camus. Denne samling af noveller var den sidste Camus nåede at udgive før sin død i 1960. Camus voksede op under meget fattige kår i Oran i Algeriet, der på det tidspunkt stadig var en fransk koloni¹⁶. Novellen "La femme adultère" udspiller sig da også, ligesom størstedelen af samlingens noveller, i et miljø præget af ørkenlandskab og det arabiske folk, som sagtens kunne være Algeriet. I novellen møder vi kvinden Janine, der er på forretningsrejse med sin fransk-arabiske mand, Marcel.

Man fornemmer hurtigt, at forholdet mellem Janine og Marcel ikke ligefrem er lykkeligt. Ud fra følgende beskrivelse, hvor Janine betragter sin mand, der sidder ved siden af hende, står det klart, at Janines syn på sin mand er langt fra romantisk og præget af kærlighed: "Des épis de cheveux

¹³ Lübcke m.fl., s. 80

¹⁴ Lübcke m.fl., s. 81, citat fra Albert Camus: *Le mythe de Sisyphe*, Paris, 1984, s. 166

¹⁵ Ibid., s. 81

¹⁶ Ibid., s. 78

grisonnants plantés sur un front serré, le nez large, la bouche irrégulières, Marcel a l'air d'un faune boudeur. [...] son torse pesent sur ses jambes écartées, le ragrd fixe, inerte de nouveau, et absent [...] ses grosses mains imberbes"¹⁷. Disse betragtninger indikerer, at Marcel er klodset og nærmest frastødende i Janines øjne. Senere tænker Janine tilbage på den gang, de blev gift for 25 år siden, og heller ikke dette er præget af glæde eller kærlighed. Hun tænker tilbage på, hvordan hun til sidst havde accepteret hans bejleri på trods af hans forskellige mangler¹⁸, og at det føltes som "[...] hier encore qu'elle pensait avec angoisse à ce jour où, peut-être, elle vieillirait seule."¹⁹ Det fremgår her at Janine er angst for at blive gammel, og i sidste ende dø, alene, og her udtrykkes altså et af eksistentialismens grundlæggende temaer nemlig angsten for og bevidstheden om døden som vi alle, ifølge Camus, står direkte overfor hele livet igennem. Men Janine ser ikke sin egen dødelighed i øjnene og flygter i stedet fra den ind i et ægteskab og en tryghed ved en anden persons selskab. Dette er imidlertid ikke den eneste motivation for at indgå ægteskabet – Janines syn på kærligheden mellem dem afslører en anden baggrund: "Surtout, elle aimait être aimée, et il l'avait submergée d'assiduités. A lui faire sentir si souvent qu'elle existait pour lui, il la faisait exister réellement. Non, elle n'était pas seule..."²⁰ Her afsløres det, hvordan Janine i virkeligheden ikke elsker sin mand, men at hun har brug for at føle sig elsket og derigennem give sit liv mening. Hun konkluderer til sidst, at nej, hun er ikke alene.

Men er det nu også rigtigt, fristes man til at spørge. Janine og Marcel lever i "[...] la pénombre qu'ils entretenaient [...]"²¹ og taler i løbet af rejsen næsten ikke sammen – når Marcel siger noget, undgår Janine at svare ham. Hun holder sig baggrunden og nyder faktisk ikke deres tur overhovedet, hun spørger endda sig selv "pourquoi suis-je venue?"²². Alt tyder på, at Janine og Marcel er fremmede for hinanden i deres ægteskab. De deler ikke fælles interesser, deres kommunikation er ofte mislykkedes og i sin skygetilværelse mangler Janine kærlighed til sin mand. Denne fremmedgjorthed er ligeledes grundlæggende for eksistentialisterne. Midt i en meningsløs og absurd verden føler individet sig fremmed og alene.

¹⁷ Camus, s. 11

¹⁸ Ibid., s. 13

¹⁹ Ibid., s. 13

²⁰ Ibid., s. 13

²¹ Ibid., s. 15

²² Ibid., s. 25

Det er imidlertid ikke kun i Janines ægteskab, at fremmedgjortheden er at finde. Janine er også fremmed ved sig selv og i sin egen krop, hvilket kan læses ud af hendes ubehag og utilpashed, der blandt andet kommer til udtryk i følgende: "Elle pensa une fois de plus combien ce prénom était ridicule, grande et forte comme elle était."²³ Her ses det hvordan Janine ikke føler, at hendes navn passer til hende, og senere bliver denne utilpashed mere udtalt: "Janine, mal à l'aise, suivait les deux porteurs. Elle avait mis un vêtement de laine sous son gros manteau, aurait voulu tenir moins de place."²⁴ Janine ønsker direkte at fylde mindre, hvilket synes at være et udtryk for en utilfredshed og måske endda fremmedgjorthed ved sin egen krop. På sørgelig vis længes hun tilbage til dengang, før hun blev gift med Marcel: "Elle se tenait debout, pesante, les bras pendants, un peu voûtée, le froid montait le long de ses jambes lourdes. Elle rêvait aux palmiers droit et flexibles, et à la jeune fille qu'elle avait été."²⁵ Dette understreger tyngden af Janines krop, men det inddrager også en sørgmodig længsel efter noget, som engang var, men som hun nu har tabt i sit ægteskab med Marcel – sin frihed og sin ungdom.

Gennem novellen findes også en stærk modsætning mellem på den ene side de lokale arabere og på den anden side Janine og hendes mand. Araberne har "les mains maigres et le visage brûlé"²⁶, "[...] visages qui semblaient taillés dans l'os et le cuir [...]"²⁷ og udstøder "[...] cris gutturaux [...]"²⁸, mens Marcel, som tidligere nævnt, har fedladne hænder og en tung overkrop, og Janine selv er stor og kraftig. Denne modsætning viser, hvordan især Janine er anderledes og fremmed i forhold til araberne, og denne stemning tydeliggøres for alvor, da Janine står ude foran hotellet og venter på Marcel: "Ils tournaient ce visage vers l'étrangère, ils ne la voyaient pas et puis, l'égers et silencieux, ils passaient autour d'elle dont les chevilles gonflaient. Et son malaise, son besoin de départ augmentaient."²⁹ Her fremgår både modsætningen mellem arabernes lydløse, lette skridt og Janines hævede ankler, der understreger, at Janine ikke hører til blandt dem og hendes følelse af fremmedgjorthed og ubehag. Ved direkte at bruge ordet "l'étrangère" om Janine i stedet for hendes navn ser vi et øjeblik Janine udefra, som araberne må se hende – som en fremmed. De

²³ Ibid., s. 13

²⁴ Ibid., s. 21

²⁵ Ibid., s. 19-20

²⁶ Ibid., s. 14

²⁷ Ibid., s. 18

²⁸ Ibid., s. 18

²⁹ Ibid., s. 25

passerer hende, som var hun usynlig, og hun er alene og fremmed i dette land. Også den barske og næsten fjendtlige natur, der omgiver dem, er med til at forstærke ensomheden og fremmedgjortheden med sin kulde, skarpe vind, hvirvlende sand og den næsten polaragtige højslette med morænelandskab.³⁰

Denne grundstemning af ensomhed og fremmedgjorthed, der præger novellen stemmer godt overens med Camus' begreb *eksil*, som Jørn Boisen beskriver således: "Eksilet er følelsen af at være fremmed i en verden, hvor man kun nostalgisk og afmægtigt kan drømme om den lykkelige strand, hvor man hører hjemme; ensomheden blandt andre mennesker, fordi man ikke har det, der skal til for at leve for dem og med dem."³¹ Janine føler sig fremmedgjort og ensom blandt andre mennesker, selv sammen med sin ægteemand, og hun længes efter sin tabte ungdom. Janines tilstand kan således beskrives som et eksil. Boisen introducerer også eksilets modsætning nemlig kongedømmet eller kongeriget. Dette er modsat eksilet præget af en enhedsfølelse og et oprigtigt fællesskab med andre mennesker, og Boisen beskriver det blandt andet således: "det øjeblik af skønhed, hvor verden åbner sig for os og giver mening, det øjeblik vi uophørligt søger efter og nogle gange er heldige at finde: at genfinde dem, man har mistet, at opleve solidaritet mellem mennesker, fuldbyrdet kærlighed, frihed, at blive ét med verden."³² Her kan trækkes en klar parallel til slutningen af novellen, hvor Janine står op om natten og går op på toppen af fortet, hvor man har udsigt over ørkenen og byen. På toppen af fortet står Janine overfor det udstrakte ørkenlandskab og stjernerne på himlen, og da sker der noget helt specielt for hende: "Elle tournait avec eux et le même cheminement immobile la réunissait peu à peu à son être le plus profond, où le froid et le désir maintenant se combattaient. [...] Janine s'ouvrait un peu plus à la nuit. Elle respirait, elle oubliait le froid, le poids des êtres, la vie démente ou figée, la longue angoisse de vivre et de mourir. Après tant d'années où, fuyant devant la peur, elle avait couru follement sans but, elle s'arrêtait enfin."³³ Det er som om, Janine her vågner fra sin eksilerede tilstand og ser sig selv – hun bliver klar over eller fornemmer sin angst for døden og livet og ser denne i øjnene. Samtidig åbner verden sig for hende og giver mening, som Boisens beskrivelse af kongeriget, da "l'eau de la nuit commença d'emplir Janine [...] L'instant d'après, le ciel entier s'étendait au-dessus

³⁰ Ibid., s. 16

³¹ Boisen, 2005, s. 156

³² Ibid., s. 156

³³ Camus, s. 33

d'elle, renversée sur la terre froide."³⁴ Dette "nattens vand" fylder hende med liv og giver hende en form for forløsning, hun ikke har kunnet få fra hverken sin mand eller sit liv generelt. Hun er her ét med verden og oplever altså i et øjeblik kongedømmet, hvilket står i skarp modsætning til hendes grundfølelse af ubehag, angst og ligegyldighed, der præger hendes liv og forholdet til Marcel.

Janine vælger dog at vende tilbage til sin mand og fortsætte sin ulykkelige skyggetilværelse. Selvom hun græder ustandseligt, påstår hun, at det ingenting betyder: "Ce n'est rien, mon chéri, disait-elle, ce n'est rien."³⁵ Her kommer valget, som eksistentielistisk tema, til syne, da Janine fortsætter eksilet og forbliver alene ved sin mands side, i stedet for at vælge friheden og sig selv.

Valget er også et tema i samlingens fjerde novelle med titlen "L'hôte". Denne novelle følger skolelæreren Daru, der bor ved sin skolestue på den algeriske højslette. Ligesom i novellen "La femme adultère" fortælles novellen af en tredjepersonsfortæller, men i "La femme adultère" har man fuld adgang til Janines følelser og tanker, og det har man ikke i samme grad hos Daru. Novellen udspiller sig en kold dag, hvor Daru får uventet besøg fra en bekendt, gendarmen Balducci, der har en fange med sig.

Balducci og den arabiske fange slider sig langsomt gennem det barske terræn op til skolestuen. Naturen her er barsk, kold og fjendtlig på samme måde som i "La femme adultère", men selvom naturen med sin tørke og barske kulde resulterer i død og fattigdom for både mennesker og dyr, resulterer den ikke i en tilstand af eksil på samme måde som for Janine: "Le pays était ainsi, cruel à vivre, même sans les hommes, qui, pourtant, n'arrangeaient rien. Mais Daru y était né. Partout ailleurs, il se sentait exilé."³⁶ Daru føler sig modsat Janine eksileret og fremmed alle andre steder end netop i det barske Algeriet.

Balducci fortæller Daru, at han må tilbage til sin landsby, og at Daru derfor må følge fangen til byen Tinguit, hvor politiet venter ham. Hele situationen forekommer absurd for Daru, der er skolelærer og ikke ønsker at udlevere den arabiske fange. Og denne absurde situation er spejlet af Darus syn på tilværelsen på højsletten: "C'était ainsi, le caillou seul couvrait les trois quarts de ce

³⁴ Ibid., s. 34

³⁵ Ibid., s. 34

³⁶ Ibid., s. 83

pays. Les villes y naissaient, brillaient, puis disparaissaient; les hommes y passaient, s'aimaient ou se mordaient à la gorge, puis mouraient. Dans ce désert, personne, ni lui ni son hôte n'étaient rien. Et pourtant, hors de ce désert, ni l'un ni l'autre, Daru le savait, n'auraient pu vivre vraiment."³⁷ Her skildres livet i det ufrugtbare land næsten helt dækket af sten i alt sin meningsløshed, hvor hverken livet, døden eller kærlighed har nogen betydning – det menneskelige liv er så at sige uden betydning og derfor absurd. Netop denne livsanskuelse er grundlæggende for eksistentialisterne, og især absurditeten er, som redegjort for tidligere, helt central for Camus.

Udover tilværelsens absurditet tematiserer novellen også valget, som mennesket ifølge eksistentialismen er tvunget til konstant at træffe på grund af sin frihed. Daru ved han skal træffe et for ham ubehageligt valg – ordren fra Balducci pålægger ham at føre den efterladte fange – hans gæst – til politiet, men Daru føler, at netop dette ville være en æreløs og ydmygende handling: "Le crime imbécile de cet homme le révoltait, mais le livrer était contraire à l'honneur: d'y penser seulement le rendait fou d'humiliation."³⁸ Dette fortæller også, at Daru er en mand, der er klar over ansvaret for sine handlinger, hvilket også er centralt hos eksistentialisterne. Daru føler en pligt og kan se det rigtige og forkerte i både at adlyde og nægte Balduccis ordre. Daru håber da også, at fangen vil flygte, når han får chancen, så Daru ikke selv behøver at træffe et valg.³⁹ Men uanset hvor ubehagelige og absurde denne situation er, er Daru tvunget til at træffe en beslutning, at vælge – det eneste valg, der, ifølge eksistentialismen, er umuligt, er nemlig det ikke at vælge. Daru tager derfor fangen med ud i den barske natur og går et par timer med ham i retning mod Tinguit. Derefter stiller Daru sin gæst overfor et valg: Gæsten kan enten gå mod øst, til Tinguit, hvor politiet venter ham, men, fortæller Daru ham, han kan også gå mod syd, hvor nomaderne vil tage imod ham, som deres lov foreskriver.⁴⁰ Da den arabiske gæst stilles overfor dette valg, bliver han grebet af panik: "L'Arabe s'était retourné maintenant vers Daru et une sorte de panique se levait sur son visage".⁴¹ Denne panik og angst er netop hvad, der rammer mennesket, når det stilles overfor sin frihed og konfronteres med valget. De fleste mennesker vil i denne situation forsøge at gøre, som de andre gør, for at gøre valget lettere, og måske er det da også, hvad

³⁷ Ibid., s. 91

³⁸ Ibid., s. 96

³⁹ Ibid., s. 91

⁴⁰ Ibid., s. 98

⁴¹ Ibid., s. 98

araberen gør, da han vælger, at gå mod Tinguít og politiet. Dog synes araberen ikke som en mand, der blot flyder med strømmen, når man tager i betragtning hans forbrydelse, at have dræbt sin fætter – derfor er det mere sandsynligt, at araberen rent faktisk har overkommet panikken og angsten og har foretaget et selvstændigt valg, præcis som eksistentialismen fordrer, at mennesket skal gøre.

Titlen "L'hôte", der både kan oversættes som "gæsten" og "værten", rejser med denne dobbeltbetydning et andet eksistentialistisk spørgsmål om hvem der er historiens gæst og vært. Den første logiske og umiddelbare indskydelse er, at det naturligvis er Daru, der er historiens vært og araberen, der er gæsten. Men da Daru kommer hjem efter at have friset fangen, har nogen skrevet en truende besked til ham på tavlen: "'Tu as livré notre frère. Tu paieras.'" ⁴² Efter at have læst beskeden kigger Daru på himmelen og det vidtstrakte landskab, og novellen afsluttes med den dystre refleksion: "Dans ce vaste pays qu'il avait tant aimé, il était seul." ⁴³ Uanset hvilken mulighed Daru valgte i sin absurde situation, ville han gøre sig ildeset – afleverede han fangen ville han bryde tilliden til araberne i området, men afleverede han ikke fangen ville han bryde sit venskab og tillid med Balducci og de franske myndigheder. Daru giver valget til fangen selv, men bliver alligevel en forræder set af begge sider. Han står alene som en fremmed, og ender måske på den måde alligevel i eksil.

Sydommen til Døden er udgivet i 1849 og tilhører dermed til i Kierkegaards sene forfatterskab. Værket er, som så mange af Kierkegaards andre værker, lagt i hånden på et pseudonym, og i netop dette værk er det den fiktive Anti-Climacus, der står som forfatter. Betegnelsen "pseudonym" peger dog blot på brugen af et opdigtet navn for at dække over den egentlige forfatter, hvilket Kierkegaard da også gjorde, men Peter Thielst finder imidlertid ikke ordet "pseudonym" fuldstændig dækkende og indfører derfor en anden betegnelse: Han skriver om Kierkegaards "*heteronyme* forfatterskab" ⁴⁴, der i modsætning til betegnelsen pseudonym "peger på brugen af forskellige og anderledes navne [...], hvor heteronym efter heteronym viser spændvidden og variationen i, hvad han havde at sige." ⁴⁵ Med denne udvidede betegnelse peger Thielst altså på, at hvert af Kierkegaards heteronymer har hver deres unikke personlighed. Derfor må man også være

⁴² Ibid., s. 99

⁴³ Ibid., s. 99

⁴⁴ Thielst, 1994, s. 147

⁴⁵ Ibid. s. 147

varsom med at sætte et lighedstegn mellem Kierkegaard selv og hans heteronymer, og derfor har jeg i det følgende for det meste anvendt heteronymet Anti-Climacus i stedet for Kierkegaards eget navn.

Sygdommen til Døden minder i sin opbygning om en lægebog, man kan slå op i for at finde oplysning om denne dødelige sygdom, og hvor første afsnit har tre overordnede dele, A, B og C, med titlerne "At Fortvivlelse er Sygdommen til Døden", "Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Almindelighed" og "Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Skikkelser". Allerede ud fra disse overskrifter fornemmer man bogens overordnede tema og dermed, at sygdommen er fortvivlelse, hvilket Anti-Climacus klargør i bogens forord: "[...] jeg vil een Gang for alle gjøre opmærksom paa, at Fortvivlelse i hele dette Skrift, hvad Titelen jo siger, opfattes som Sygdommen [...]"⁴⁶ Der hersker herefter ingen tvivl om, at værket skal handle om fortvivlelse, der ifølge Anti-Climacus sidder som en sygdom "[...] i Aanden, i Selvet [...]"⁴⁷. Men hvad er i grunden ånden, og hvad er selvet? Det er nødvendigt først at forstå, hvad Anti-Climacus mener med disse begreber, der er karakteristiske i Kierkegaards tænkning, og her kommer åbningen af første afsnit, del A os til hjælp: "Mennesket er Aand. Men hvad er Aand? Aand er Selvet. Men hvad er Selvet? Selvet er et Forhold, der forholder sig til sig selv, eller er det i Forholdet, at Forholdet forholder sig til sig selv; Selvet er ikke Forholdet, men at Forholdet forholder sig til sig selv. Mennesket er en Synthese Uendelighed og Endelighed, af det Timelige og det Evige, af Frihed og Nødvendighed, kort en Synthese."⁴⁸ Denne retorisk spørgende refleksion, over hvad mennesket egentlig er og består af, forekommer noget kryptisk, men fortæller læseren, hvordan mennesket er en syntese, der udgøres af et forhold mellem parvise modstridende størrelser, nemlig endelighed og uendelighed, det timelige og det evige samt nødvendighed og frihed. Ånden er selvet, og selvet er altså ikke blot førnævnte forhold, men det, at forholdet forholder sig til sig selv, hvilket kan oversættes med selvbevidsthed. Momenterne endelighed og timelighed i syntesen er kædet sammen det legemlige, kroppen, mens momenterne uendelighed og det evige er kædet sammen med sjælen⁴⁹, hvilket også kan ses ud fra følgende citat: "Ethvert Menneske er den sjelelig-legemlige Synthese anlagt til at være Aand [...]"⁵⁰

⁴⁶ Kierkegaard, s. 165

⁴⁷ Ibid. s. 173

⁴⁸ Kierkegaard, s. 173

⁴⁹ Malantschuk, s. 195-196

⁵⁰ Kierkegaard, s. 199

Da Kierkegaard var troende kristen (og hans heteronym Anti-Climacus også er det), er det sandsynligt, at denne deling af mennesket i to bygger på det kristne menneskesyn, hvor dualismen mellem sjæl og legeme dominerer. Ifølge den kristne skabelsesberetning er hele mennesket skabt af Gud, men kroppen er givet af jorden, mens sjælen pustes ind i mennesket af Gud selv. Selvet og ånden opstår dog ikke blot ved, at disse to syntesens gudgivne momenter, krop og sjæl, lægges sammen, men ved at de netop bliver en enhed, en syntese.⁵¹ Betegnelsen af mennesket som ånd har derfor afgjort en religiøs betydning, men betegnelsen ånd skal som det vigtigste forstås i betydningen bevidsthed, som Thielst gør opmærksom på i sin bog om Kierkegaards filosofi.⁵² Det vigtige i hele denne definition på mennesket, ånden og selvet er altså processen og dynamikken, hvori selvet forholder sig til sig selv, og selvbevidstheden opstår. Dette forsøg på at definere, hvad et menneske består af, og hvordan den menneskelige tilstand ser ud, er klassisk for eksistentialisterne.

Det er som tidligere nævnt fortvivlelse, der er hovedemnet for værket, og jeg vil i det følgende forsøge at karakteriserer denne sygdom. Først og fremmest sidder sygdommen ikke i legemet, men kommer "Fra Forholdet, hvori Synthesen forholder sig til sig selv [...]. Fortvivlelse er Misforholdet i en Syntheses Forhold, som forholder sig til sig selv."⁵³ For at kunne blive ramt af denne sygdom, må man altså have et selv og dermed være menneske. Fortvivlelse kan således ikke ramme dyr og er altså igen noget ganske specifikt for mennesket. Anti-Climacus beskriver hvordan nogen fejlagtigt kan beskrive fortvivlelsen som om de lider af "Svimmel [...], taler om en Tyngde paa Hovedet"⁵⁴, men hvad er ellers symptomerne på fortvivlelsen? Dette afhænger af hvilken form for fortvivlelse, man lider af. Anti-Climacus klargør i løbet af værket fortvivlelsens hovedskikkelser, der kan inddeles i tre: Fortvivlet ikke at være sig bevidst at have et selv, fortvivlet ikke at ville være sig selv og fortvivlet at ville være sig selv. Disse tre former synes, ifølge Peter Thielst, at referere til henholdsvis spidsborgeren, æstetiker og etikeren, der er centrale skikkelser i Kierkegaards forfatterskab.⁵⁵ De indgår i Kierkegaards stadielære, der skitserer forskellige udviklingstrin, et menneske kan gennemgå i livet. For at nærme sig en karakteristik af

⁵¹ Thielst, 1994, s. 183-184

⁵² Thielst, 2007, s. 32

⁵³ Kierkegaard, s. 175

⁵⁴ Ibid., s. 174

⁵⁵ Thielst, 2007, s. 127

disse forskellige former for fortvivelse, skal det først klargøres, at bevidstheden her spiller en central rolle: "Bevidsthedens Grad potenserer Fortvivelsen."⁵⁶ skriver Anti-Climacus og skelner mellem, om man er bevidst om, at man er fortvivlet eller ikke. Den første art fortvivelse er sig ikke bevidst, og derfor er fortvivelsen mindre intens. Denne fortvivelse sammenligner Anti-Climacus med et menneske, der har et stort, dejligt hus til rådighed, men alligevel vælger at bo i kælderen: "Ethvert Menneske er den sjælelig-legemlige Synthese anlagt til at være Aand, dette er Bygningen; men han foretrækker at bo i Kælderen, det er, i det Sandseliges Bestemmelser."⁵⁷ At leve i kælderen er her symbolet på den laveste måde at leve på, man har kan med det sanselige at gøre og berører slet ikke det evige. Således er spidsborgerens tilværelse. Han lever sit mainstream-liv i selvbedrag, i kælderen, og er "I Uvidenhed om at være fortvivlet [...] længst væk fra at være sig bevidst som Aand"⁵⁸. Han mærker dog i små ubehagelige glimt fortvivelsen, men det er ikke sikkert at han nogensinde bevæger sig videre fra sit spidsborgerlige liv og bliver klar over fortvivelsen og sit selv.

De to andre former for fortvivelse er langt mere sjældne, da de er bevidste. Anti-Climacus understreger dog, at det som oftest ikke er en fuld bevidsthed om fortvivelsen: "Som oftest er vistnok den Fortvivedes Tilstand en, dog igjen mangfoldig nuanceret, Halv-Dunkelhed over sin egen Tilstand."⁵⁹ Det bevidst fortvivede menneske vil dog alligevel ikke være fuldstændig bevidst om sin fortvivelse, i nogle øjeblikke vil dette menneske forstå sin fortvivelse, men langt det meste af tiden vil han begrunde det med noget udvortes. Efter disse beskrivelser kan hovedpersonen i Camus' "La femme adultère", Janine, karakteriseres som fortvivlet. Det øjeblik hun kan mærke sig selv, volder det hende stor smerte: "En tous lieux, désormais, la vie était suspendue, sauf dans son cœur où, au même moment, quelqu'un pleurait de peine et démerveillement."⁶⁰ Hun flygter tilbage ind i adspredelsen og tør ikke vælge sig selv, hun fortsætter sit liv med sin mand og sine daglige sysler. Kun få gange er hun bevidst om sin fortvivelse. Som langt de fleste andre mennesker tør Janine således ikke se fortvivelsen i øjnene og flygter tilbage ind i mainstream-livet hos sin spidsborgerlige mand. Marcel er højst sandsynligt, hvad Kierkegaard ville betegne som en

⁵⁶ Kierkegaard, s. 204

⁵⁷ Ibid., s. 199

⁵⁸ Ibid., s. 201

⁵⁹ Ibid., s. 204

⁶⁰ Camus, s. 27

spidsborger; han virker ikke til at have nogle kvaler i sin tilværelser andre end jordiske såsom penge og forretning. Og dog bliver vi ikke i novellen givet nogen oplysninger om Marcells følelser og tanker, og det er derfor lidt usikkert, om han kan betegnes som en spidsborger.

Men også Marcel lider højst sandsynligt af fortvivlelse, da denne sygdom er den mest almindelige af alle: "Og i ethvert Tilfælde har der intet Menneske levet og der lever intet Menneske udenfor Christenheden, uden at han er fortvivlet, og i Christenheden ingen, forsaavidt han ikke er sand Christen; og forsaavidt han ikke ganske er dette, er han dog noget fortvivlet."⁶¹ Anti-Climacus hævder her, at alle og enhver undtagen den sande kristne er fortvivlede, dette er altså en sygdom, der flourer overalt i samfundet.

Daru fra Camus' novelle "L'hôte" vil imidlertid ikke falde ind under kategorien fortvivlet, da han ikke er fremmedgjort overfor sig selv. I og med han handler og vælger aktivt og reflekteret, flygter han ikke ind i mainstream-livet og trygheden og lader sig flyde med strømmen. Men selvom Daru ikke er fortvivlet er der i novellen ingen tegn på, at han har noget forhold til kristendommen og Gud, som Kierkegaard jo ellers mener, at man skal have for at undslippe fortvivlelsen. På samme måde er Janines oplevelse af at være et med verden på toppen af fortet næppe religiøs. Igennem disse forhold ser vi hvordan Kierkegaard og Camus på en gang hænger sammen og samtidig adskiller sig fra hinanden; Camus var ateist ligesom Sartre og Beauvoir, Kierkegaard var stærkt troende kristen. Som jeg tidligere påpegede i redegørelsen sætter Stidsen lighedstegn mellem begrebet fremmedgørelse og Kierkegaards fortvivlelse. Da fremmedgørelse er et helt centralt begreb for Camus, er det måske værd at undersøge, hvorvidt man kan sætte lighedstegn mellem de to begreber ud fra novellerne af Camus og passagerne fra *Sygdommen til Døden*.

Diskussion

Ovenstående analyse berører afslutningsvist, hvorvidt fremmedgørelsen hos Camus og efterkrigstidens eksistentialister er i overensstemmelse med Kierkegaards begreb fortvivlelse. Dette hævder Stidsen: "[...] om fortvivlelse (Kierkegaards ord for det, der senere kom til at hedde

⁶¹ Kierkegaard, s. 181

'fremmedgørelse')[...]"⁶² og lidt senere skriver hun igen: "[...] Sygdommen til Døden (1849) [...] har som emne den fortvivlelse – eller fremmedgørelse [...]"⁶³. Jeg vil med afsæt i min analyse mene, at der på den ene side er et nært slægtskab mellem de to begreber. Begge udspringer de af en art forstyrrelse af individet; de franske eksistentialisters fremmedgørelse opstår, når individet føler absurditeten og på denne måde bliver fremmedgjort overfor sit meningsløse liv, og fremmedgørelsen forudsætter dermed også friheden og meningsløsheden. Kierkegaards fortvivlelse forudsætter også friheden på den måde, at mennesket må være frit til at vælge sig selv, for overhovedet at kunne fortvivle i første omgang. Der er dog imidlertid også en del forskelle mellem de to begreber i min optik. Den største, at Kierkegaards fortvivlelse er så vævet ind i kristendommen og det kristne menneskesyn, at de næsten ikke er til at skille ad. Netop kernen af fortvivlelsen sidder i selvet, i ånden, der først kan opnås ægte i forholdet til Gud. Fortvivlelsen hænger uløseligt sammen med kristendommen og troen på Gud, da det er dette, der i sidste ende kan udfri dig fra fortvivlelsen. Modsat dette står de ateistiske franske eksistentialister, der afviser enhver gud, og i stedet har Camus oprør og accept, som sin løsning på fremmedgørelsen.

Det er dog også diskuteret om Camus overhovedet kan kaldes en eksistentialist. Jørn Boisen skriver i sin artikel *Camus og eksistentialismen*: "Men Camus var på mange måder også Sartres modsætning. Han var *ikke* eksistentialist (i hvert fald ikke i den erklærede og mere filosofiske forstand)"⁶⁴ Boisen peger herefter på, at Camus havde en anden og markant anderledes social baggrund end Sartre – Camus var ikke vokset op i velstand i Paris omgivet af tykke bøger, men som fattig arbejderdreng i Algeriet. Dette er selvfølgelig korrekt, men de forskellige baggrunde kan ikke ændre på, at de to deler mange fælles overbevisninger. Derudover fremfører Boisen det synspunkt, at "Sartre blev opfattet som filosof både af Nobelkomitéen og det brede publikum [...]. Sartre regnedes da også for en noget tungere filosof end Camus, for Camus havde tilsyneladende glemt filosofiens regel nummer 1: [...] den kan ikke tillade sig ikke at være *svær*."⁶⁵ Denne skildring af Camus som en "lettere" filosof går igen i Lübckes *Fransk Filosofi*, hvor Camus kaldes "middelhavshumanist", på grund af hans mere umiddelbare og ligefremme filosofi – han tiltrækkes af varmen, vandet, sandet, havet og naturen i Algeriet samt af arabernes lette og

⁶² Stidsen, s. 39

⁶³ Ibid., s. 40

⁶⁴ Boisen, 2009, s. 62

⁶⁵ Ibid., s. 64

ligefremme livsform, hvor man drikker og spiser, når man er tørstig og sulten, og elsker med en kvinde, når man har lyst til det.⁶⁶ Boisen fremfører dog endnu et synspunkt i sin tekst, der ligeledes er værd at dvæle ved: "Camus [...] knytter også an til en mere traditionel humanisme, idet han hævder, at mennesket er en særlig skabning, der hæver sig over historien, fordi det har del i en form for menneskeånd, der er over det enkelte menneske."⁶⁷ Med dette antyder Boisen at Camus tankegang trækker i retning af essentialismen, som eksistentialismen jo netop var et modsvar på. Tilslutter man sig dette synspunkt vil det rigtignok være svært stadigvæk at betragte Camus som eksistentialist. Beskrivelsen giver dog mening i forhold til Janines oplevelse på fortet af at blive forenet med verden i novellen "La femme adultère". Hvis man læser denne passage som et udtryk for, at Janine her får del i den af Boisen omtalte særlige menneskeånd, så vil det give mening, hvordan verden åbner sig for hende, flyder ind i hende og fylder hende med jubel, varme og ro. I lyset af disse karakteristika giver det, i hvert fald til en vis grad, mening at sige, at Camus ikke er en streng og renlivet eksistentialist på linje med Sartre. Men efter min analyse, der viser, at der også er nok så mange eksistentialistiske tanker i Camus' værk, vil jeg ikke sige gå ligeså langt som Boisen og hævde, at Camus ikke er eksistentialist. Desuden er Camus' essays *Le mythe de Sisyphe* fra 1942 og *L'Homme révolté* fra 1951 internationalt anerkendte som filosofiske og eksistentialistiske værker. Til dette kommer selvfølgelig, at eksistentialismen er mangfoldig, og svær at sætte på formel og putte i kasser. Dette er blot et eksempel på de mange forskellige holdninger til, hvad eksistentialismen er, og hvem der kan betegnes som eksistentialist.

Udover filosofiske essays har Camus også skrevet mange fiktive værker, og der er visse paralleller mellem Camus og Kierkegaards form og den måde de hver især skriver på. På den ene side er de begge digtere i betydningen kunstneriske sjæle, der skriver og udgiver kunst med deres kreative sprogbrug, der viser sig som fx ironi hos Kierkegaard. Også hele heteronymiteten i Kierkegaards forfatterskab understreger kreativiteten. Begge forfattere har dog også produceret værker, der på mere traditionel vis forklarer deres filosofiske tankegods.

Selvom det er over 200 år siden, at Kierkegaard blev født og ligeledes over 50 år siden, at eksistentialismen havde sin storhedstid i efterkrigstidens Europa, kan man trække mange tråde fra eksistentialismens tankegods op til nutidens senmoderne samfund. Vi er meningssøgende

⁶⁶ Lübcke, s. 78

⁶⁷ Boisen, 2009, s. 71

mennesker i en individualiseret verden, hvor sociologen Anthony Giddens teorier om aftraditionaliseringen og den øgede refleksivitet går direkte i spænd med Camus' absurditet og Kierkegaards subjektivitet og fokus på den enkelte. Aftraditionaliseringen er tabet af traditioner og normer, der tidligere har holdt samfundet og tilværelsen for den enkelte sammen som en lim. Traditionerne sættes til side til fordel for nye indtryk og ny viden og for det faktum, at individet nu må forme sit eget liv og sin egen identitet. Dette afsæt er meget tæt på eksistentialeternes idé om en meningsløs verden, som mennesket selv må give mening, og at mennesket dermed må forme sit eget liv – hvad end det er gennem forholdet til Gud, gennem oprør eller gennem accept. På denne måde kan eksistentialet se dystert ud for nogle, mens den for andre vil synes fuld af muligheder og fremstå som en sublim, berusende frihed.

Konklusion

Ud fra redegørelsen af eksistentialets hovedtanker, der indeholder begreberne eksistens overfor essens, frihed, valg, angst, fremmedgørelse og blandt andet berører sig med eksistentialetiske tænkere såsom Kierkegaard, Sartre og Camus, kan det konkluderes, at der findes adskillige eksistentialetiske tanker i Camus' noveller "La femme adultère" og "L'hôte" fra samlingen *L'exil et le royaume*. I disse er det især temaerne absurditet, fremmedgørelse og valget, der udtrykkes, gennem personer og deres indbyrdes forhold og skildringer af den barske natur. Ligeledes kan det konkluderes at de udvalgte passager fra Søren Kierkegaards værk *Sygdommen til Døden* også indeholder et eksistentialetisk tankegods, og at værkets hovedtema, fortvivlelsen, kan bruges til at karakterisere nogle af personer i Camus' noveller. I diskussionen kommer det frem, hvordan Kierkegaards begreb fortvivlelse og Camus begreb fremmedgørelse er meget lig hinanden, og samtidig adskiller sig fra hinanden. Det kan afslutningsvist konkluderes at Camus og de franske eksistentialetister bygger en del af deres filosofi på Kierkegaard, og at de eksistentialetiske tanker er at finde i sociologen Anthony Giddens begrebsapparat for det senmoderne samfund.

Litteraturliste

Primær litteratur:

Camus, Albert: *L'exil et le royaume*, Gallimard, 1957

Kierkegaard, Søren: *Sygdommen til Døden*, 1849, udgave fra DSL, 1994, tekstudgivelse, efterskrift og noter af Lars Petersen

Sekundær litteratur:

Boisen, Jørn: *Albert Camus – En introduktion*, Gyldendal, 2005

Boisen, Jørn: *Camus og eksistentialismen*, tekst fra bogen: *At tænke eksistensen – studier i eksistenstænkningens historie og betydning*, Aarhus Universitetsforlag, 2009

Fibiger, Johannes og Gerd Lütken: *Litteraturens veje*, Gads Forlag, 1998

Lund, Erik, Mogens Phil og Johannes Sløk: *De europæiske ideers historie*, Gyldendal, 1966

Lübcke, Poul (red.) m.fl.: *Fransk filosofi – Engagement og struktur*, Politikens Forlag, 2003

Malantschuk, Gregor: *Nøglebegreber i Søren Kierkegaards tænkning*, C.A. Reitzels Forlag, 1992

Sløk, Johannes: *Eksistentialisme*, Munksgaard, 1983

Stidsen, Marianne: *Rilkes engle. Eksistentialismen i går – i dag – i morgen*, forfatteren og Dansklærerforeningens Forlag, 2016

Thielst, Peter: *Kierkegaards filosofi – en indføring*, Det Lille Forlag, 3. udgave, 2007

Thielst, Peter: *Livet forstås baglæns – men må leves forlæns – historien om Søren Kierkegaard*, Gyldendal, 1994

Thomassen, Niels: *Søren Kierkegaard og eksistentialismen*, tekst fra bogen: *At tænke eksistensen – studier i eksistenstænkningens historie og betydning*, forfatterne og Aarhus Universitetsforlag, 2009